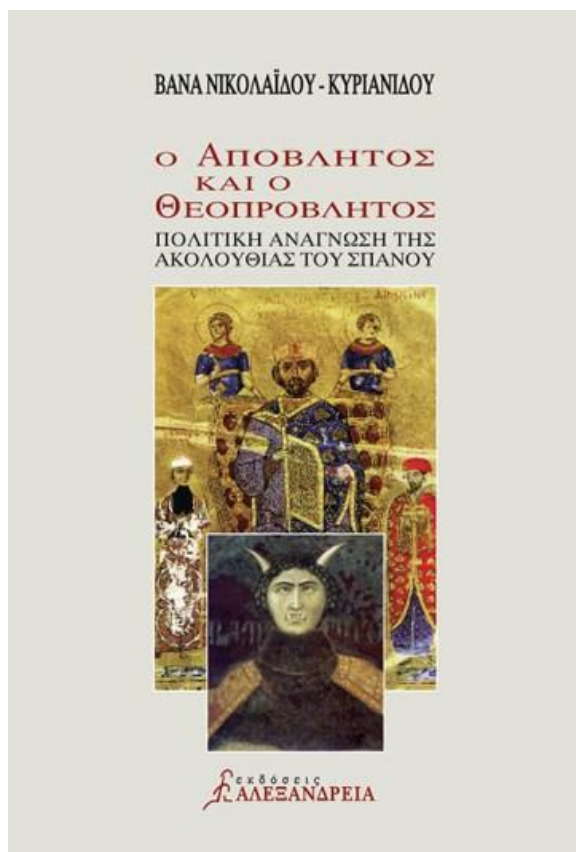

-ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ-

Βάνα Νικολαΐδου-Κυριανίδου

Ο ΑΠΟΒΛΗΤΟΣ ΚΑΙ Ο ΘΕΟΠΡΟΒΛΗΤΟΣ

Πολιτική ανάγνωση της
Ακολουθίας του Σπανού

Μετάφραση: Ανδρομάχη Σπανού

Επιμέλεια: Γιώργος Φουρτούνης

ISBN: 960-221-166-0, σελ. 425,

σχ. 21x14, α' έκδοση 1999,

τιμή 22,00€ (χωρίς ΦΠΑ)

Στη μελέτη αυτή εξετάζεται το θεσμικό και ιδεολογικό καθεστώς σχετικά με τον θεοπρόβλητο χριστιανό ηγεμόνα στη συμμετρική του αντίθεση με τα περιθωριοποιημένα άτομα: τον κατάδικο, τον παρία, τον τύραννο-Αντίχριστο. Ερευνώνται οι μηχανισμοί κοινωνικού αποκλεισμού και απόρριψης, τους οποίους θεμελιώνουν και ενεργοποιούν οι περί εξουσίας θεωρήσεις της μεσαιωνικής πολιτικής θεολογίας. Μέσα από αυτή την προοπτική προβάλλεται η κατοπτρική σχέση μεταξύ απόλυτου σεβασμού προς τον χαρισματικό ηγέτη και θανάσιμου μίσους προς εκείνον ο οποίος λόγω της έλλειψης ισχύος επωμίζεται το ρόλο του αποδιοπομπαίου τράγου. Προβαίνοντας έτσι σε μια πολιτική ανάγνωση της «Ακολουθίας του σπανού», η συγγραφέας οδηγείται στο συμπέρασμα ότι, αντίθετα με την κρατούσα άποψη, το βυζαντινό αυτό κείμενο αποτελεί στην πραγματικότητα μνημείο μαύρης προπαγάνδας.

Ενώ, αποσαφηνίζει τη σχέση της χριστιανικής πολιτικής ιδεολογίας με την κλασική παράδοση, η μελέτη αποκτά παράλληλα ενδιαφέρον και για τον αναγνώστη που μοιράζεται τις ανησυχίες σύγχρονων πολιτικών στοχαστών. Για όποιον θέλει να διανύσει τη διαδρομή από τον Πλάτωνα έως την Χάνα Άρεντ, το Βυζάντιο δεν φαίνεται διόλου παρωχημένο.

Εδώ και λίγο καιρό η βυζαντινή πραγματικότητα προσελκύει το ενδιαφέρον του σύγχρονου στοχασμού. Η φιλοσοφική θεώρηση αυτής της μεγάλης και σημαντικής περιόδου ρίχνει νέο φως σε τρέχουσες αντιλήψεις για τα πολιτικά και κοινωνικά φαινόμενα. Στο πνεύμα αυτών των νέων προσεγγίσεων της βυζαντινής κοσμοθεωρίας και σκέψης, η συγγραφέας προβαίνει σε μια πολιτική ανάγνωση της λεγόμενης Ακολουθίας του σπανού, ενός σημαντικού κειμένου της βυζαντινής παραϋμνογραφίας που θεωρείται εκπληκτικό δείγμα του ύστερου βυζαντινού humor.

Η ανάγνωση της Ακολουθίας φανερώνει την προσπάθεια να προβληθεί ο «διωκόμενος» ως ενσάρκωση όλων των στοιχείων που αντιστρατεύονται την ισχύουσα τάξη του κόσμου και της κοινωνίας. Η παρουσία του φαίνεται έτσι να απειλεί τα νομιμοποιητικά σχήματα της εξουσίας, καθώς και τις ισχύουσες συμβολικές αναπαραστάσεις της. Κάτω όμως από τη στιλπνή επιφάνεια στην οποία στέκεται η διασκεδαστική, «χαρούμενη» ανάγνωση της Ακολουθίας, διαφαίνεται μια σκοτεινή, και γι' αυτό αφανής και ύποπτη πλευρά.

Ως Αντίχριστος, ο σατιριζόμενος θεωρείται άξιος της προδιαγεγραμμένης τιμωρίας του και οι διώκτες, που αυτοαναγορεύονται σε θύματά του, αναλαμβάνουν να τον εξοντώσουν ως εκλεκτός στρατός ή όργανο της θείας οργής. Η μάζα αποστρέφεται με μίσος τον απόβλητο στον ίδιο βαθμό που και ακολουθεί τυφλά και θαυμάζει τον πανίσχυρο ηγεμόνα. Ο σατιριζόμενος αναδεικνύεται σε άλλο εαυτό του βασιλέα, ο οποίος λατρεύεται ως ισχυρός προστάτης της κοινότητας και ταυτόχρονα μισείται από την ίδια αυτή, ανίσχυρη απέναντί του, κοινότητα. Ενωτικός και μαζί Διχαστικός της κοινωνίας, λαοφιλές είδωλο και αποδιοπομπαίος τράγος, ο θεοπρόβλητος άρχων αποτελεί, κατά κάποιο τρόπο, το ανεστραμμένο είδωλο του απόβλητου σπανού.

«Η κυρία Β. Νικολαΐδου-Κυριανίδου αποσκοπεί, στην ιδιαίτερα σημαντική έρευνά της, να παρουσιάσει την πολιτικοθεολογική ιδεολογία του Βυζαντίου, επιχειρώντας έναν συνδυασμό ανάμεσα στα κάτοπτρα ηγεμόνων, ένα γραμματιακό είδος που ήκμασε κυρίως τον 12^ο αιώνα σε Ανατολή και Δύση και στην Ακολουθία του Σπανού, που την αντιλαμβάνεται ως ένα αντεστραμμένο κάτοπτρο του ηγεμόνου. Με αφορμή τη σχετική προβληματική της ανθρωπολογικής αντίληψης του σπανού, η συγγραφέας επικεντρώνει την προσοχή της στο πεδίο της πολιτικής φιλοσοφίας, επιχειρώντας να καταδείξει ότι η βυζαντινή πολιτική διανοήση διαμορφώθηκε στηριζόμενη σε δύο άξονες, από τη μια τη Βίβλο και εν γένει τη χριστιανική διδασκαλία και από την άλλη το αρχαίο ελληνικό φιλοσοφικό στοχασμό».

Κωνσταντίνος Δεσποτόπουλος, *Ελληνική Φιλοσοφική Επιθεώρηση*